

УДК 338

IMPLEMENTATION OF COMPREHENSIVE REHABILITATION MEASURES FOR MILITARY SERVICEMEN IN THE HOTEL ENTERPRISE

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ГОТЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Ranova Anastasiia / Панова А.В.*магістрант кафедри готельно-ресторанної справи***Pushka Olga / Пушка О.С.***к.т.н., доцент,**доцент кафедри готельно-ресторанної справи***Sharan Larysa / Шаран Л.О.***к.т.н., доцент,**завідувач кафедри готельно-ресторанної справи**National University of Food Technologies**Національний університет харчових технологій*

Анотація. У статті досліджено актуальність впровадження комплексної програми реабілітації військовослужбовців у готельних підприємствах оздоровчого спрямування. Проаналізовано комплекс послуг, орієнтованих на фізичне відновлення та психологічну підтримку військових, що включає терапевтичні процедури, психологічні консультації, релаксаційні практики та заходи з покращення емоційного стану. Розглянуто світовий та вітчизняний досвід створення реабілітаційних заходів у сфері гостинності, включаючи приклади успішних впроваджень. Визначено ключові перспективи розвитку таких програм у готелях, їх переваги для клієнтів.

Ключові слова: інновація, реабілітація, готельний бізнес, оздоровчий готель, реабілітаційні заходи.

Постановка проблеми. Війна в Україні, як і багато інших військових конфліктів у світі, несе серйозні наслідки для фізичного та психічного здоров'я людей, що вимагає розвитку та вдосконалення системи реабілітації для постраждалих. Військові конфлікти залишають глибокий слід не тільки на фізичному, але й на психічному здоров'ї військовослужбовців, які повертаються із зони бойових дій. Багато з них стикаються з наслідками посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресією, тривожністю та іншими психічними розладами, що ускладнюють їх адаптацію до мирного життя. До того ж, травми, отримані на війні, часто потребують тривалого процесу фізичної та психологічної реабілітації.

Реабілітаційні програми для військовослужбовців у готельній індустрії стають все більш актуальними, оскільки підвищується усвідомлення необхідності підтримки психічного та фізичного здоров'я ветеранів та військових. Організація реабілітаційних програм дозволяє військовим не лише отримати професійну допомогу, але й створює середовище, де вони можуть відчувати підтримку та турботу, що сприяє відновленню внутрішнього спокою та фізичної форми. Інтеграція таких послуг у готельному середовищі не тільки підвищує рівень комфорту гостей, але й позитивно впливає на їхнє психічне здоров'я. Такий підхід сприяє побудові довірчих стосунків між готелем та його клієнтами, збільшує лояльність гостей і створює репутацію місця, яке піклується

про благополуччя своїх відвідувачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна готельна індустрія активно адаптує свої послуги та сервіси для підтримки реабілітаційних програм військовослужбовців, забезпечуючи комплексний підхід до відновлення фізичного та психологічного здоров'я. Готелі, що працюють в цьому напрямку, стають не просто місцем проживання, а й центром відновлення. Вони пропонують спеціальні умови для реабілітації, допомагаючи військовим подолати психологічні травми та знайти нові орієнтири в житті. До прикладу, The Boulder Crest Retreat (США) спеціалізується на реабілітації військових із посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) [6]. Програма включає поєднання психологічної терапії, медитації, фізичних вправ і творчої терапії, зокрема унікальні послуги — терапію з кіньми та програму РАТНН (Posttraumatic Growth Academy) [7].

The Veteran's PATH Retreat (США) сприяє психологічній підтримці ветеранів через групові терапії, тренінги з медитації та усвідомленості, які знижують рівень стресу, а також фізичну реабілітацію за допомогою йоги та оздоровчих занять [8]. Sanctuary on Camelback Mountain (США, Аризона) пропонує програму "Heal and Reconnect" для емоційної та фізичної реабілітації. Гості мають доступ до приватних вілл, масажів, акупунктури, занять із йоги, медитації та групових терапій. Miraval Resorts (США) розробляють програми, що поєднують східні та західні підходи до оздоровлення: дихальні практики, медитації, емоційну підтримку та фізичні вправи, адаптовані для ветеранів. The Greenbrier (США, Західна Вірджинія) має медичну інфраструктуру з фізіотерапією, гідротерапією та лікувальними грязями. Для ветеранів доступні спеціальні пакети, які включають кінні прогулянки та спа-процедури[9].

Chiva-Som Health Resort (Таїланд) пропонує індивідуальні програми з фізичного відновлення, масажу, медитацій, дієтологічної підтримки та арт-терапії для психоемоційного здоров'я. Brenners Park-Hotel & Spa (Німеччина, Баден-Баден) надає реабілітаційні програми з лікувальної фізкультури, бальнеотерапії та спеціалізованих курсів для відновлення після травм або операцій.

Постановка завдання. На сучасному етапі розвитку готельного бізнесу застосування комплексної програми реабілітації та психологічної підтримки військовослужбовців у готелях вимагає глибшого дослідження та адаптації. Необхідно враховувати специфіку впровадження цих заходів у сфері управління готелями та можливості розширення програми для більш масштабних цілей. **Сьогодні** такі інновації є недостатньо представленими на готельному ринку України, що знижує конкурентоспроможність вітчизняних підприємств порівняно зі світовим досвідом, де послуги з реабілітації військових та психологічної підтримки активно впроваджуються та вдосконалюються.

Зростаюча потреба в адаптації подібних програм у вітчизняних готелях обумовлює актуальність теми. Важливим є формування чіткого розуміння концепції психологічної підтримки як для гостей, так і для персоналу, а також її впровадження в систему управління готелем.

Крім того, перспективи розвитку цієї інновації в Україні потребують аналізу з метою підвищення ефективності та привабливості таких програм. Їхнє впровадження не лише може підвищити рівень сервісу, але й виконати важливу соціальну функцію, сприяючи відновленню фізичного і психічного здоров'я тих, хто пройшов через воєнні випробування [16].

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах війни кількість людей, які потребують фізичної та психологічної реабілітації, значно зросла. Військові повертаються з фронту зі складними пораненнями та психічними травмами.

Лише за останні півтора року кількість людей в Україні, які потребують реабілітації, значно зросла через військові дії. Кількість українців з інвалідністю збільшилася на 300 тисяч, досягнувши 3 мільйонів. Це підкреслює нагальну потребу в збільшенні реабілітаційних послуг для осіб, які постраждали від війни, включаючи військовослужбовців та цивільних [1].

Військові часто отримують як фізичні, так і психологічні травми через бойові дії. За даними, близько 75% військових, які отримали поранення, після реабілітації повертаються на службу, що демонструє важливість ефективної системи реабілітації. Вона включає фізичну допомогу, психологічну підтримку, соціальну інтеграцію та підтримку сімей військовослужбовців [2].

Через інтенсивні бойові дії та небезпечні умови, військовослужбовці зазнають як фізичних поранень, так і психічних травм, зокрема посттравматичного стресового розладу (ПТСР). За оцінками Міністерства охорони здоров'я України, кількість військових, які потребують реабілітації, постійно зростає. Офіційні дані свідчать, що тисячам військовослужбовців, які повертаються з фронту, необхідна реабілітація через отримані травми та вплив стресових факторів [14].

Термін «реабілітація», що означає відновлення, вперше визначив Франц Йозеф Ріттер фон Бус у 1903 році. Як комплекс заходів для осіб із фізичними вадами, реабілітація отримала офіційне визнання у 1918 році з відкриттям Інституту Червоного Хреста для інвалідів у Нью-Йорку [3].

Спершу реабілітація допомагала людям з фізичними вадами адаптуватися до життя, але згодом охопила й професійну підготовку та соціальну інтеграцію. У 1950 році ООН закликала до міжнародної співпраці у сфері реабілітації. У 1958 році ВООЗ підкреслила важливість реабілітації для мінімізації наслідків хвороб, і вона стала важливою частиною системи охорони здоров'я [4].

Реабілітація – це комплекс заходів, спрямованих на відновлення здоров'я, функціональних можливостей і працездатності організму, що були порушені через хвороби, травми або вплив фізичних, хімічних і соціальних факторів. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), реабілітація охоплює дії, покликані допомогти людям з порушеннями, спричиненими хворобами, травмами або вродженими вадами, адаптуватися до умов життя в їхньому суспільстві. ВООЗ також підкреслює, що реабілітація – це процес, спрямований на всебічну підтримку пацієнтів, допомагаючи їм досягти максимальної фізичної, психічної, професійної та соціальної адаптації при

їхньому стані [5].

Види реабілітації наведені на рис. 1.

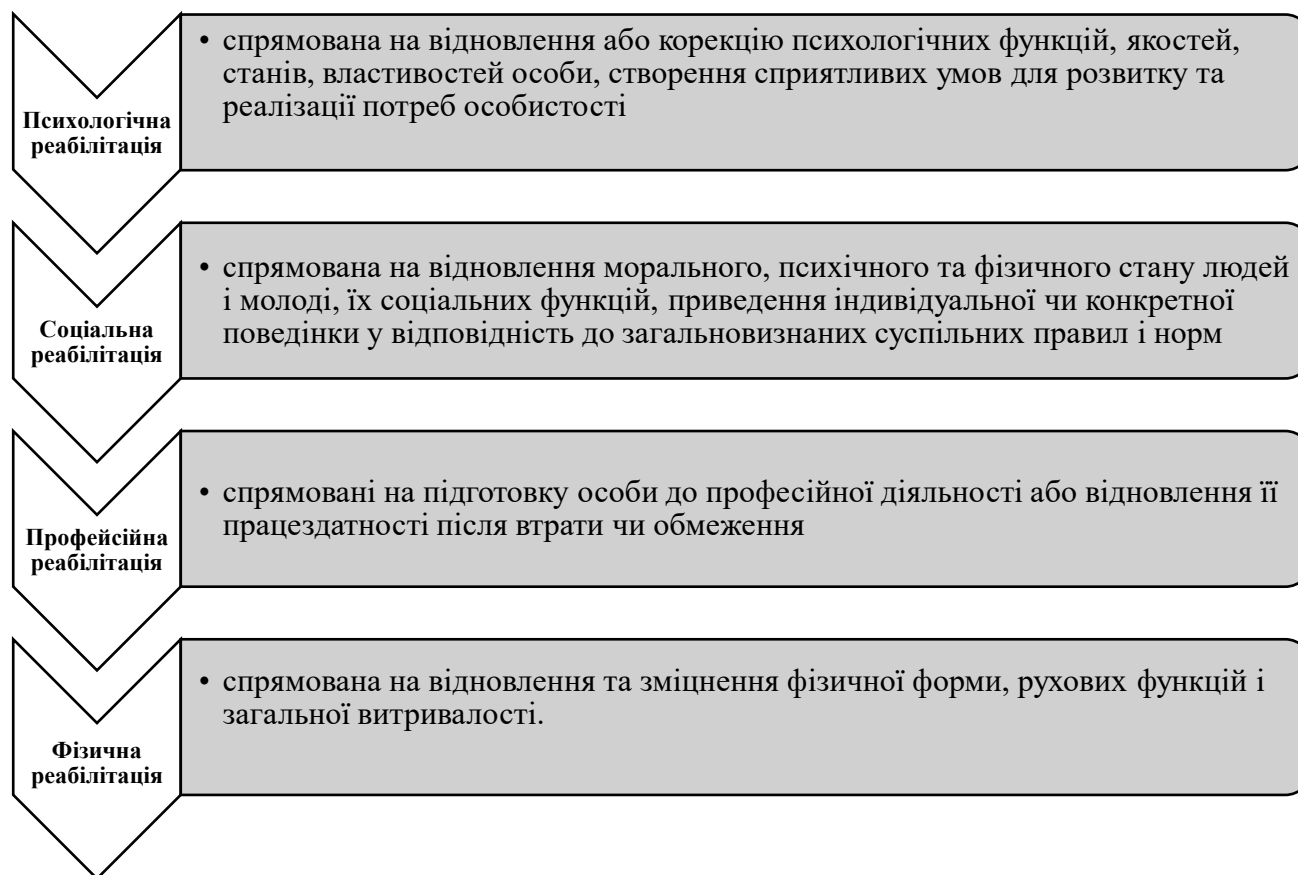

Рисунок 1 – Види реабілітації [2]

Психологічна реабілітація спрямована на подолання травматичного досвіду, часто супроводжуваного посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), тривожним станом, депресією, панічними атаками, емоційним вигоранням, включає в себе:

Психодіагностику та скринінг – оцінка психічного стану, яка дозволяє визначити рівень тривожності, стресостійкість та вразливість до ПТСР. Важливу роль відіграють опитувальники та скринінгові методики, такі як шкала тривоги Спілбергера-Ханіна, що дозволяють відокремити осіб, які потребують додаткового психологічного супроводу [9].

Психотерапія та консультування – методи терапії, включаючи когнітивно-поведінкову терапію (КПТ), психоедукацію, групову та індивідуальну терапію, допомагають подолати негативні емоції, страхи та інтрузії, пов'язані з травматичним досвідом.

Психоедукація – навчання військовослужбовців та їхніх родин основами психологічної гігієни та способам самопідтримки, що допомагає попередити розвиток ускладнень та сприяє відновленню психоемоційного самопочуття. Додатки для психічного здоров'я - використання таких програм, як PTSD Coach, Breathe2Relax, дозволяє військовослужбовцям самостійно відстежувати свій стан, займатися релаксацією та розвивати навички регуляції емоцій. Ці додатки

можуть допомогти знизити стрес і підтримати емоційну стабільність на різних етапах реабілітації [10].

До комплексу фізичної реабілітації входять:

Фізіотерапевтичні процедури - електростимуляція м'язів, магнітотерапія, лазерна терапія та інші методи, які сприяють зниженню болю, поліпшенню кровообігу та зменшенню запальних процесів. Фізіотерапія допомагає прискорити процес одужання та зміцнити опорно-руховий апарат [11].

Лікувальна фізкультура (ЛФК). Це комплекс вправ, спеціально розроблених для відновлення функцій кінцівок, зміцнення м'язів та покращення координації рухів. Вправи ЛФК підбираються з урахуванням стану здоров'я пацієнта і можуть поступово ускладнюватися для досягнення оптимальних результатів [10].

Масаж та мануальна терапія. Ці методи сприяють розслабленню м'язів, зниженню болю та покращенню кровообігу. Масаж допомагає відновити рухливість суглобів, поліпшити загальний фізичний стан і позбавитися м'язових контрактур [12].

Ерготерапія. Включає відновлення навичок, необхідних для повсякденного життя. Військовослужбовцям можуть допомогти адаптуватися до нових умов життя, освоїти нові навички та повернутися до звичного ритму життя. Ерготерапія особливо важлива для тих, хто зазнав складних травм і потребує допомоги в реадаптації [13].

Професійна реабілітація націлена на допомогу військовослужбовцям у поверненні до роботи або набутті нових професійних навичок. Основні напрямки включають:

Освітні курси та перекваліфікація – навчальні програми з розвитку навичок дозволяють військовослужбовцям освоїти нові спеціальності, підвищити кваліфікацію та адаптуватися до вимог сучасного ринку праці.

Тренінги для розвитку кар'єри. Це можуть бути семінари з підготовки резюме, тренінги з підвищення комунікативних та адаптивних навичок.

Підтримка працевлаштування. Спеціальні програми стажування, працевлаштування ветеранів, допомога у проходженні співбесід – усе це сприяє стабільному поверненню до трудової діяльності.

Соціальна реабілітація спрямована на адаптацію військових до цивільного життя. Основні напрямки включають соціально- : медичну, психологічну, педагогічну, професійну та трудову та середовищну реабілітацію [14].

На основі опрацьованого матеріалу було розроблено програму реабілітаційних заходів (таблиця 2), яка є орієнтованою на військовослужбовців і розроблена з метою поступового відновлення їхньої фізичної та психічної стійкості, а також забезпечення комплексної підтримки під час перебування у готелі оздоровчого призначення.

Збалансоване харчування є невід'ємною частиною процесу реабілітації для військових. Під час бойових дій та після них організм військовослужбовців піддається значному стресу, що знижує імунітет та порушує обмін речовин.

Таблиця 2 – Програма реабілітаційних заходів для військовослужбовців

День 1	Медичне обстеження, оцінка фізичної та психологічної підготовки, ознайомлення з планом реабілітації.
День 2	Дихальні вправи (ЛФК), майндфулнес (техніки розслаблення для концентрації та зниження стресу), індивідуальна психологічна сесія.
День 3	Баланс та координація (ЛФК), експозиційна терапія (обережне відтворення травматичних подій у контрольованих умовах для зменшення їхнього впливу на психіку), міофасціальний масаж (полегшення болю, викликаного дисфункціями фасцій та м'язовими спазмами, що можуть виникати під час служби).
День 4	Рефлексотерапія (ЛФК) (стимуляція нервової системи через пасивні рухи), Групова психологічна терапія (спілкування з іншими учасниками для підтримки та адаптації).
День 5	Ізометричні вправи (ЛФК) (вправи для зміцнення м'язів без їхнього розтягування), спортивний масаж (масаж для швидшого відновлення після фізичних навантажень), арт-терапія (вираження емоцій через творчість).
День 6	Водні вправи (ЛФК) (фізкультура у воді для зменшення навантаження на суглоби), індивідуальна психологічна терапія (робота з тригерами негативних емоцій), класичний лікувальний масаж (масаж для поліпшення психічного та фізичного стану).
День 7	Дихальні вправи (ЛФК) (для відновлення дихальної функції та зниження тривожності), когнітивно-поведінкова терапія (КПТ) (робота над корекцією негативних думок).
День 8	Баланс та координація (ЛФК) (вправи для контролю над рухами), соціальна адаптація (групові вправи для покращення комунікації та соціальної взаємодії), точковий масаж (акупресура для зняття емоційної напруги),
День 9	Дихальні вправи (ЛФК) (для відновлення функції дихання), індивідуальна психологічна терапія (робота з емоційними травмами), експресивні техніки (вираження почуттів через письмо чи творчість).
День 10	Витривалість та сила (ЛФК) (вправи для зміцнення м'язів і покращення витривалості), індивідуальна психологічна сесія (психологічна підтримка), лімфодренажний масаж (масаж для зменшення набряків і відновлення після травм).
День 11	Водні вправи (ЛФК) (аква-тренування для зниження навантаження на суглоби), експозиційна терапія (обережне відтворення травматичних спогадів), тілесно-орієнтована терапія (техніки для зниження стресу і звільнення емоцій).
День 12	Рефлексотерапія (ЛФК) (стимуляція нервової системи через пасивні рухи), масаж гарячими каменями (релаксаційний масаж для поліпшення кровообігу).
День 13	Дихальні вправи (ЛФК) (для відновлення дихання та зниження тривожності), релаксаційна психологічна сесія (заняття для зниження стресу), інтерактивні спортивні ігри (командні ігри для підняття настрою і координації).
День 14	Оцінка досягнень (заключне медичне обстеження і тестування психологічного стану), консультація з терапевтом і психологом (обговорення результатів і подальші рекомендації).

Раціональне та збалансоване харчування — це фундаментальний аспект відновлення здоров'я після фізичних і психічних навантажень. Для військових, які пережили стрес та травми, важливо забезпечити харчування з оптимальним співвідношенням білків, жирів та вуглеводів для відновлення тканин, покращення енергетичного рівня та імунної функції. Спеціальні раціони з урахуванням індивідуальних потреб також допомагають запобігти виникненню хронічних захворювань [15].

Реабілітаційні послуги, доповнені комплексним підходом до харчування, дозволяють не лише фізично відновити пацієнта, але й покращити його психоемоційний стан. Збалансоване харчування сприяє зменшенню рівня запалення в організмі, стабілізації рівня цукру в крові, що покращує настрій та когнітивні функції. Військові, які отримують повноцінне харчування, легше адаптуються до мирного життя.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, в умовах воєнного стану та в післявоєнний період, комплексної реабілітації потребуватимуть значна частина населення України. Особливо актуальним дане питання є для військовослужбовців. Тому готельним підприємствам слід орієнтуватися на потреби запровадження додаткових послуг - реабілітаційних заходів.

Розроблена програма реабілітаційних заходів для готелю оздоровчого призначення допоможе забезпечити комплексну психологічну підтримку гостей готельного комплексу. Такий підхід дозволить створити сприятливі умови для відновлення військовослужбовців, сприяючи їхній психологічній адаптації та зміцненню емоційної стійкості.

Бібліографічний список:

1. Бісмак, О. В., Мельнік, Н. Г., & Бровін, О. В. Основи фізичної реабілітації. Харків, 2010. 120 с.
2. Воронін, Д. М., Павлюк, Є. О. Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи: навч. посібник. Хмельницький: ХНУ, 2011. 143 с.
3. Воропаєв, Д. С., & Єжова, О. О. Основи фізичної реабілітації. Загальна характеристика засобів фізичної реабілітації: навч. посібник. Суми, 2019. 72 с.
4. Канигіна, С., Черепок, О., Волох, Н. Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів. Запоріжжя: ЗДМУ, 2023. 196 с.
5. Мазепа, М. А. Ерготерапія – нова спеціальність в Україні: лекція № 1 з навч. дисципліни "Ерготерапія". Львів, 2019. 11 с. URL: repository.ldufk.edu.ua (дата звернення: 21.11.2024).
6. Медико-психологічна реабілітація та соціальна адаптація учасників бойових дій і вимушених переселенців в Україні: проблеми та перспективи: бібліогр. покажи. Київ, 2024. 91 с.
7. Мухін, В. Фізична реабілітація. 3-тє вид. Київ: Олімп. літ., 2009. 488 с.
8. Реабілітація військовослужбовців з травмами опорно-рухового апарату та черепно-мозковою травмою в умовах санаторно-курортних і реабілітаційних закладів / ред.: І. Заболотна, І. К. Бабова. Одеса: КП ОМД, 2022. 57 с.
9. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. Київ, 2018. 208 с.
10. Шаповалова, В. А., Коршак, В. М., Халтагарова, В. М., Шимеліс, І. В., Гончаренко, Л. І. Спортивна медицина і фізична реабілітація. Київ: Медицина, 2014. 248 с.
11. Boulder Crest Foundation. Our Programs & Initiatives – Rooted in the Science of PTG. URL: bouldercrest.org (date of access: 21.11.2024).
12. Fizjo-pomoc Medical Center. Фізіотерапія, реабілітація. URL: fizjo-pomoc.pl (дата звернення: 21.11.2024).

13. GuideStar | Candid. Veteran's PATH Inc. - GuideStar Profile. URL: [guidestar.org](https://www.guidestar.org/profile/47-4428490) (date of access: 21.11.2024).

14. The Greenbrier Resort. The Greenbrier - Luxury Resort in West Virginia. URL: [greenbrier.com](https://www.greenbrier.com/) (date of access: 21.11.2024).

15. Українська правда. Життя. За півтора року кількість людей з інвалідністю в Україні зросла на 300 тисяч – Мінсоцполітики. URL: life.pravda.com.ua (дата звернення: 21.11.2024).

16. World Health Organization (WHO). Healthy diet. URL: [who.int](https://www.who.int) (date of access: 21.11.2024).

References

1. Bismak, O. V., Melnyk, N. G., & Brovin, O. V. (2010). *Osnovy fizychnoi reabilitatsii* [Basics of physical rehabilitation]. Kharkiv.

2. Voronin, D. M., & Pavlyuk, Ye. O. (2011). *Fizychna reabilitatsiya pry zakhvoryuvannyakh nervovoi systemy: navch. posibnyk* [Physical rehabilitation for nervous system disorders: study guide]. Khmelnytskyi: KhNU.

3. Voropaiev, D. S., & Yezhova, O. O. (2019). *Osnovy fizychnoi reabilitatsii. Zahalna kharakterystyka zasobiv fizychnoi reabilitatsii: navch. posibnyk* [Basics of physical rehabilitation. General characteristics of physical rehabilitation tools: study guide]. Sumy.

4. Kanyhina, S., Cherepok, O., & Volokh, N. (2023). *Fizychna reabilitatsiya pry zakhvoryuvannyakh vnutrishnikh organiv* [Physical rehabilitation for internal organ diseases]. Zaporizhzhia: ZDMU.

5. Mazepa, M. A. (2019). *Erhoterapiya – nova spetsialnist v Ukraini: lektsiia № 1 z navch. dystsypliny "Erhoterapiya"* [Occupational therapy – a new specialty in Ukraine: Lecture № 1 for the discipline "Occupational Therapy"]. Lviv. Retrieved from <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/25968>

6. *Medyko-psykholohichna reabilitatsiya ta sotsialna adaptatsiya uchasykh boiovykh dii i vymushenykh pereselentsiv v Ukraini: Problemy ta perspektyvy: bibliohrafichnyi pokazhchyk* [Medical-psychological rehabilitation and social adaptation of combatants and internally displaced persons in Ukraine: Problems and prospects: Bibliographic index]. (2024). Kyiv.

7. Mukhin, V. (2009). *Fizychna reabilitatsiya* [Physical rehabilitation] (3rd ed.). Kyiv: Olimp. lit.

8. *Rehabilitation of servicemen with musculoskeletal injuries and traumatic brain injuries in sanatorium-resort and rehabilitation institutions* / Eds.: I. Zabolotna, I. K. Babova. (2022). Odesa: KP OMD.

9. Shapovalova, V. A., Korshak, V. M., Khaltaharova, V. M., Shymelis, I. V., & Honcharenko, L. I. (2014). *Sportyvna medytsyna i fizychna reabilitatsiya* [Sports medicine and physical rehabilitation]. Kyiv: Medytsyna.

10. *Osnovy reabilitatsiinoi psykholohii: Podolannia naslidkiv kryzy. Navchalnyi posibnyk. Tom 1* [Basics of rehabilitation psychology: Overcoming crisis consequences. Volume 1]. (2018). Kyiv.

11. Boulder Crest Foundation. (2024). *Our Programs & Initiatives – Rooted in the Science of PTG*. Retrieved from <https://bouldercrest.org/programs-initiatives/>

12. Fizjo-pomoc Medical Center. (2024). *Фізіотерапія, реабілітація* [Physiotherapy, rehabilitation]. Retrieved from <https://fizjo-pomoc.pl/uk/>

13. GuideStar | Candid. (2024). Veteran's PATH Inc. - GuideStar Profile. Retrieved from <https://www.guidestar.org/profile/47-4428490>

14. The Greenbrier Resort. (2024). The Greenbrier - Luxury Resort in West Virginia. Retrieved from <https://www.greenbrier.com/>

15. Ukrainian Pravda. (2024). *Za pivorah roku kilkist liudei z invalidnistiu v Ukraini zrosla na 300 tysiach – Minsotspolitiki* [In a year and a half, the number of people with disabilities in

Ukraine increased by 300 thousand – Ministry of Social Policy]. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/society/2023/09/19/256633/>

16. World Health Organization (WHO). (2024). Healthy diet. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/healthy-diet>

Abstract. *The article examines the importance of implementing a comprehensive program of rehabilitation of military personnel in hotel enterprises of the health sector. The complex of services focused on the physical recovery and psychological support of military personnel, which includes therapeutic procedures, psychological consultations, relaxation practices and measures to improve the emotional state, was analyzed. The world and Ukrainian experience of creating rehabilitation programs in the field of hospitality is considered, including examples of successful implementations. The key prospects for the development of such programs in hotels, their advantages for customers, have been determined.*

Keywords: *innovation, rehabilitation, hotel business, health hotel, rehabilitation services.*